

Tarih

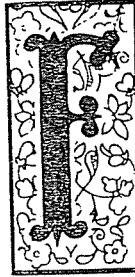
FİLİSTİN MES'ELESİ

YAZAN :

A. J. TOYNBEE [*]

ÇEVİREN :

Y. Müh. Coşkun KUTAY

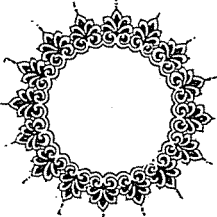
FİLİSTİN mes'elesinin insani ve politik olmak üzere iki yönü vardır. Tabii bu ikisi birbiriyle sıkı sıkıya ilgilidir. Birisini nazar-ı itibare alınca, diğeri de almamız. Benim burada mes'eleye temasım insani yönden olacaktır, bunu yaparken dolayısıyla politik yönüne de temas etmiş olacağım.

1. İnsani yön demekle, evlerinden, mallarından ve istikballerinden edilmiş bir milyon erkek, kadın ve çocuğun trajik akibetlerini kasdetmek istiyorum. Her şeyden evvel 1957 de ziyaret ettiğim Gazze'deki bir mülteci kampını tahayyül ediyorum. Çocukların tahsil gördüğü okulları düşünüyorum. Mülteci kalmaktan başka yolları olmayan çocukların okullarını...

2. İnsanların yurtlarından atıldığı ilk olay tabii bu değildir. M.Ö. VIII. ve VI. yüzyılda, Filistin'deki iki küçük krallığın insanları — İsrail ve Yuda — da bugün Ürdün'e ait olan topraklardan atılmışlardı. İsrail'i sürgünlerin torunları olan bugünkü Yahudilerin atalarının mâruz kaldığı hatayı bugün başkalarına tatbik etmeleri trajik bir olaydır. Kendi çektiğimiz sıkıntıları başkalarına da çektirmekten nasıl zevk alırsınız?... Bu, aynı duruma düşmemek için bize örnek olmalıdır.

3. Geçmişte insanların yurtlarından atılması gibi olaylar «talihsizlik» olarak karşılanırdı. Aynı hâlin 1948 de Arapların başına gelmesinden sonra, — çok tuhaftır — bir insana bu şekilde muâmele «normal» olarak karşılanmaya başlandı. Filistin'li Arapların, bütün mal ve mülklerini ellerinden alan Yahudiler, geçmişte işlenmiş hatayı tekrarlamaları bakımından; yalnız atalarına karşı değil, bütün insanlığa karşı da suçludurlar.

4. Ayrıca Filistin'li Arablar mâsum kurbanlardır. Büyük çoğunluğun ızdırap çekmesine, içlerinde suçlu olanlar gayet azdır. Meselâ; Çekoslovakya, Doğu Almanya ve — II. Cihan Harbinin bitimi olan — 1945 ten sonra Polonya ve S.S.C. Birliğine katılan Alman topraklarından Batı Almanya'ya gelen mültecileri ele alalım. Hepsisi de Alman vatandaşı olup, Hitler'in iktidara gelmesine müsamaha ettiklerinden biraz mes'uliyet taşımalarına rağmen, bunların sadece küçük bir azınlığı Nazi idi ve herhalde sürgün cezası çoğunluk için çok fazla idi. Çünkü hiç birisi Nazi'lerin cinayetlerinden mes'ul değildiler. Kaldı ki Almanların Yahudilere tatbik ettikleri zulümlerle Filistinli Arapların hiç bir münasebeti yoktur. Avrupalı Yahudileri öldürenler Alman'lardı, Araplar de-

* Türk dostu olarak tanınan Arnold Toynbee zamanımızın şüphesiz en ünlü tarihçisidir. Halen 77 yaşında olan ve 25 yılda yazdığı *Study of History* (= Tarihin incelenmesi) adlı dev eserin sahibi bulunan İngiliz tarihçisi, tarihî hâdiseler üzerindeki derin vukûfu ve açık sözlülüğüyle tanınmıştır. Okuyacağımız bu yazıda Filistinli Arapların muhaceret meselesini ele almakta ve bu meselenin çözümlenmesi için en büyük suçlu olarak kendi memleketi İngiltere'yi suçlamaktadır.

ğil. Yahudileri Almanlar öldürdü, bunun ceremesini Araplar ödedi.

Muzaffer müttefik kuvvetler, Yahudilerin Araplar aleyhine bu şekilde büyümesine Almanların yenilmesinden sonra müsaade ettiler. Yahudilerin Nazilerden çektiklerinden sonra dünyanın herhangi bir yerinde, kendi yurtlarını kurabilecekleri ve ilerde Nazi tehlikesi gibi bir tehlikede sığınabilecekleri bir ülkeye sahip olmak istemelerini anlıyorum. Fakat Yahudilerin istediği toprak parçası, Yahudileri yok etmek için elinden geleni yapan Batılı ülkelerden alınmalı, Yeni İsrail Devleti Filistin'de değil Orta Avrupa'da kurulmalıydı.

BATILILAR ARAPLARA YAPILAN HAKSIZLIĞA KARŞI NEDEN ANLAYIŞSIZ DAVRANIYORLAR?

Bu mes'eale bana basit ve aşikâr görünüyor. Fakat bir defasında bunu bir Batı ülkesinde (Almanya ve İngiltere'de değil) bir konferans konusu yaptığımda kahkahalara mâruz kaldım. Gülenler Yahudi değillerdi ve o memleket sömürgeciliğe karşı gelmekle ün yapmış idi. Onlarca Batılı bir ülkenin suçlarının karşılığını kendi toprağıyla ödemesi mânâsızdı; Batı, Yahudilere olan ahlâki borcunu onlara karşı hiçbir düşmanlığı bulunmayan Batılı olmayan bir ülkenin (Arapların) topraklarını Yahudilere vererek ödiyebilirdi. Sömürgeci zihniyetin bir kalıntısı telâkki ettiğim bu gülüş beni sarstı. Suçlu da olsalar sırf Batılı olduklarından bir Batı ülkesinin toprakları çok mukaddes addolunacak, buna karşılık bir suç bulunmayan bir ülkenin (Arapların) toprağı Batılılar tarafından Yahudilere verilebilecekti. Bu Batılı ile Batılı olmayanlar arasındaki eşitsizliğin resmen ilânı demektir. Batılılar suçlu da olsalar imtiyazlıdır, demektir. Ve bu, medeniyet, din, dil, milliyet farkı gözetmeksizin bütün insanların sahip olduğu «insan hakları»nın inkârından başka bir şey değildir.

5. Filistinli Harp Mültecilerinin hâlihazır kaderinde İngiltere'nin rolü :

Filistinli Arabların sürülmesinde, Batının durumu hakkında bir kritik yapmış bulunuyorum. Bir İngiliz olarak, kendi memleketimin bu durumdaki özel payını nazar-ı itibare almalıyım. İngiltere'nin şu işteki mes'uliyeti büyüktür. İngiltere Filistin'i 30 yıl boyunca (1919-1948) işgal etmişti ve Arapların 1948'deki sürgünlerinde başrolü oynuyordu. Balfour deklarasyonu ile 1922 den beri Filistin'de devam eden İngiliz mandasını kaldırdığını ilân ediyordu.

ARAPLARA YAPILAN İHANETTE İNGİLTERE'NİN RÖLÜ

İngiltere'yi başlıca iki bakımdan suçluyorum :

I. İngiltere Filistinli Araplarla Siyonist Yahudilerin zihinlerinde birbiriyle uyuşamadıkları fikrini yarattı.

İngiltere Filistinli Araplara Filistin'de tedricen, kendilerine ait millî bir devlet kurabilecekleri ümidini verdi.

Filistin'deki İngiliz mandası «A» sınıfı denilen halkın ileride kendi devletini kurabileceğini ve hürriyetini kazanacağını ih-sas ediyordu. Filistin'deki mandater idare kaldırıldığında, buranın nüfusunun % 90 ını Araplar teşkil ediyordu ve müstakil devleti Arapların kurmasını beklemek mâkûl bir hareket olacaktı.

Aynı zamanda İngiltere, Yahudilere de bir gün Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulacağı ümidini verdi. Yahudilerin ümidi, Araplarınki kadar «gerçekleşebilir» değildi. Balfour deklarasyonunda, mandater idare tarafından Yahudilere, Filistin'de bir devlet değil, bir parça arazi vaadedilmişti. Fakat bu «arazi»nin ne olduğu açıklanmamıştı.

Bu deklarasyonda nihâi bir Yahudi devletini reddeden kesin bir cümle yoktu. İngiltere «Yahudi Devleti»nin bütün siyonistlerin arzu edip, uğrunda çalıştıkları gaye olduğunu biliyordu. Görüleceği gibi, İngiltere'nin Araplara ve İsraililere olan vaatleri hukukî yönden uygun olabilirdi. Fakat pratik yönden, bu hukukî yön değil de, vaatlerin insan zihninde uyandıracağı ümitler mühimdi. Bu meşrû ümitler, hiç şüphesiz uygun değildi ve Filistinli Araplarla Siyonist Yahudiler arasında bir çatışmaya yol açacak mahiyeteydi.

II. İngiltere mandater idarenin devamı boyunca, bizzat yarattığı durumla ilgilenmedi ve belirli bir politika takip etmeyi reddetti.

İngiltere'nin kendi yarattığı durumdan kurtulmasının tek çaresi, belirli bir yol takibedip, bunu taraflara da kabul ettirmektir. Fakat ne yol takip edilirse edilsin, bu yol bir dereceye kadar taraflardan birinin aleyhinde olacaktır. Bu İngiltere'nin kendi hatasıydı, zira yarattığı ümitler uzlaştırılmaz nitelikteydi.

İngiltere mandater idarenin ilk yıllarında aklını başına alıp, ne çeşit bir bağımsız Filistin, ne çeşit bir İsrail ülkesi tesis etmeye çalıştığını ifade etmeliydi. Arapların çoğunlukta olduğunu, Yahudilerin de azınlık hakları garantiye alınmış bir şekilde onlarla bir arada yaşamaları gerektiğini ifade etmeliydi. Ancak bu şekilde bir anlaşma ile Filistin'in geniş bir kısmı Araplara verilir ve küçük bir kısmında da ileride İsrail Devleti kurulabilirdi. İngiltere, mandater idarenin başlangıcından sonuna kadar almaya mecbur olduğu kararı almaktan korktu. Korkarım ki, bu başarısızlığına sebep taraflardan birini veya her ikisini birden gücendirmek ihtimaliydi.

İngiltere, bu kararı Hitlerin Avrupa'daki Yahudi katliamıyla Filistin'deki durum karıştırılmadan vermeliydi. Bu suretle Avrupa'daki Yahudi mültecilere Filistin'de bir yurt verilme zorunda kalmılmayacaktı. Bunlara, insanlığın iyiliği için İngiltere ve A.B.D. kapılarını açmalıydılar. Her ikisi de fazla bir zorlukla karşılaşmadan bunu yapabilirlerdi.

Gördüğümüz gibi Filistin'deki bugünkü durumda kendi memleketimi suçlu buluyorum.

SADECE BİR ARAP BİRLİĞİ, ARAP MÜLTECİLERİ MESELESİNİ HALLEDEBİLİR

6. Filistin ve Arap Birliği.

Filistin'in halihazır durumu hiç iyi değildir, fakat mülteciler haklarını henüz kaybetmemişlerdir. Evlerinin ve bütün mallarının kanunî sahipleridir. Kendi evlerinde ve kendi memleketlerinde yaşamak hakkına sahiptirler. Hakikatte dünyanın her yerindeki insanların sâhip olduğu insan haklarına onlar da sahiptirler. İnsanlık, bütün dünyada, II. Cihan Harbi içinde ve bugüne kadar çektiği sıkıntılar dolayısıyla insan haklarının şuurlu bir müdafii'dir, bugün. İnsan haklarının küçümsenmediği bu dünyada, insan olarak Arapların hakları da örtbas edilemez. Kanaatimce, Filistin'in Arap sâkinlerinin hakları, adaletli bir şekilde sağlanmadıkça, hiç bir teşebbüs Filistin problemini çözmekte başarı sağlayamaz.

İstikbalde, diğer Arap devletlerinin Filistin'li Araplara ne şekilde yardım edebilecekleri meselesi merak edilebilir. Bu sahada teklifler yapmak bir yabancı için nâzik bir meseledir. Buna rağmen ben kendi fikrimi belirtmeye cür'et ediyorum. Bana kalırsa, Filistin'deki Araplara, Arap dünyasının yekvücut halinde birleşmesi kadar hiç bir şey yardım edemez. «Birlik kuvvettir» şeklinde bir söz mevcuttur. Bunun doğru olduğuna inanıyorum. Arap Dünyası tek ses halinde konuşursa, bu ses bütün dünyada duyulacak ve dağınık sesten daha fazla nazar-ı dikkate alınacaktır. Birleşmiş Arapların sesi, Filistinli Arapların bugün çektiği sıkıntılı devrenin bitmesinde en fazla etkili olacaktır.

Arap birliğini bugüne kadar önleyen zorlukları hep biliyoruz. Bu zorlukların bir kısmı, Arap Dünyasının dışından gelmektedir. Bir kısmı da iç güçlüklerdir. Bununla beraber Araplar arzu ettikten sonra güçlükleri yenmelerini hiç bir dış kuvvet önleyemeyecektir.

ARAPLAR ARASINDAKİ BİRLİKTE TARİH TEKERRÜR EDECEK Mİ?

Bir tarihçi olarak, halihazır hâdiselere geçmişin ışığı altında bakmayı tercih ederim. Bir defasında Arap Dünyasının ayrılıp zayıfladığını hatırlıyorum. Birinci Haçlı Seferinde Araplar için mevzu bahis kriz, İsrail'in kurulmasıyla meydana gelen kriz kadar mühimdi. İlk başta Arap reaksiyonu kuvvetli değildi. Sonunda Araplar birleşip maruz kaldıkları durumdan kurtulmasını bildiler.

Arap Dünyası büyük bir dünyadır ve belki birliğe doğru bir hareketin başlaması fazla zaman alabilir. Şahsen inanıyorum ki, 800 yıl evvel olduğu gibi bugün de birlik kuran kazanacaktır. Bugün yine Arap Dünyası dışardan baskı altındadır. Öyle bir çağda yaşıyoruz ki, bugün bir memleketin tek başına yaşaması imkânsızdır. Bir birlik devresine doğru gidiyoruz. Avrupa'da 11 yüzyıl süren ayrılık devresi bitmiş gibi görünüyor. Zira artık Avrupalılar birleşmedikleri takdirde yok olacaklarının şuuruna varmışlardır. Aynı durum Araplar ve diğer bölgeler için de aynı sonuçları verecektir.

Batılılar «Arap Birliği» fikrine karşı durmamalıdır. Zira Arap Dünyasının durumu Batıdaki gibi değildir. Batılılar bütün dünyaya örnek bir medeniyet tarihleri oldukları inancındadırlar ve bu mirasını, bütün dünyanın müşterek malı halinde muhafaza etmeyi arzulamaktadırlar. Arap Dünyası da medeniyet tarihi yerinde kendi hissesini hâizdir. Arap Birliğinin yeniden canlanması dünyaya faydalı olacak bir harekettir. Bu nâzik meseleler üzerinde fikrimi belirtmeye cesaret ediyorum, zira hiç bir kötü niyetim yoktur. Filistin'deki Arapların ve bütün Arap Dünyasının iyiliğini isteyen bir kimseyim.

7. Arap Birliği meselesi B.A.C. için de nâzik bir meseledir. Mümkün olduğu kadar fazla Arap mültecinin sadece mal ve mülklerini geri almalarını değil, «Filistin Arap Devleti» adı altında toplanmalarını görmekten memnun olacağım. Bu arada evleri ve malları üzerindeki iddialardan vazgeçmeden rahat bir hayat yaşamalarının teminini de istiyorum.

THE ISLAMIC REVIEW
[Vol. 53 N° : 9-10]